

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

ÜNİTE

ANI

KONU

- Anı
- Cümle Çeşitleri

DERSLER CEPTE 7. SAYI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni

Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü

Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi

Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

Dizgi - Tasarım Ekibi

Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

Türkçe yayın hakları MEB, 2023

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

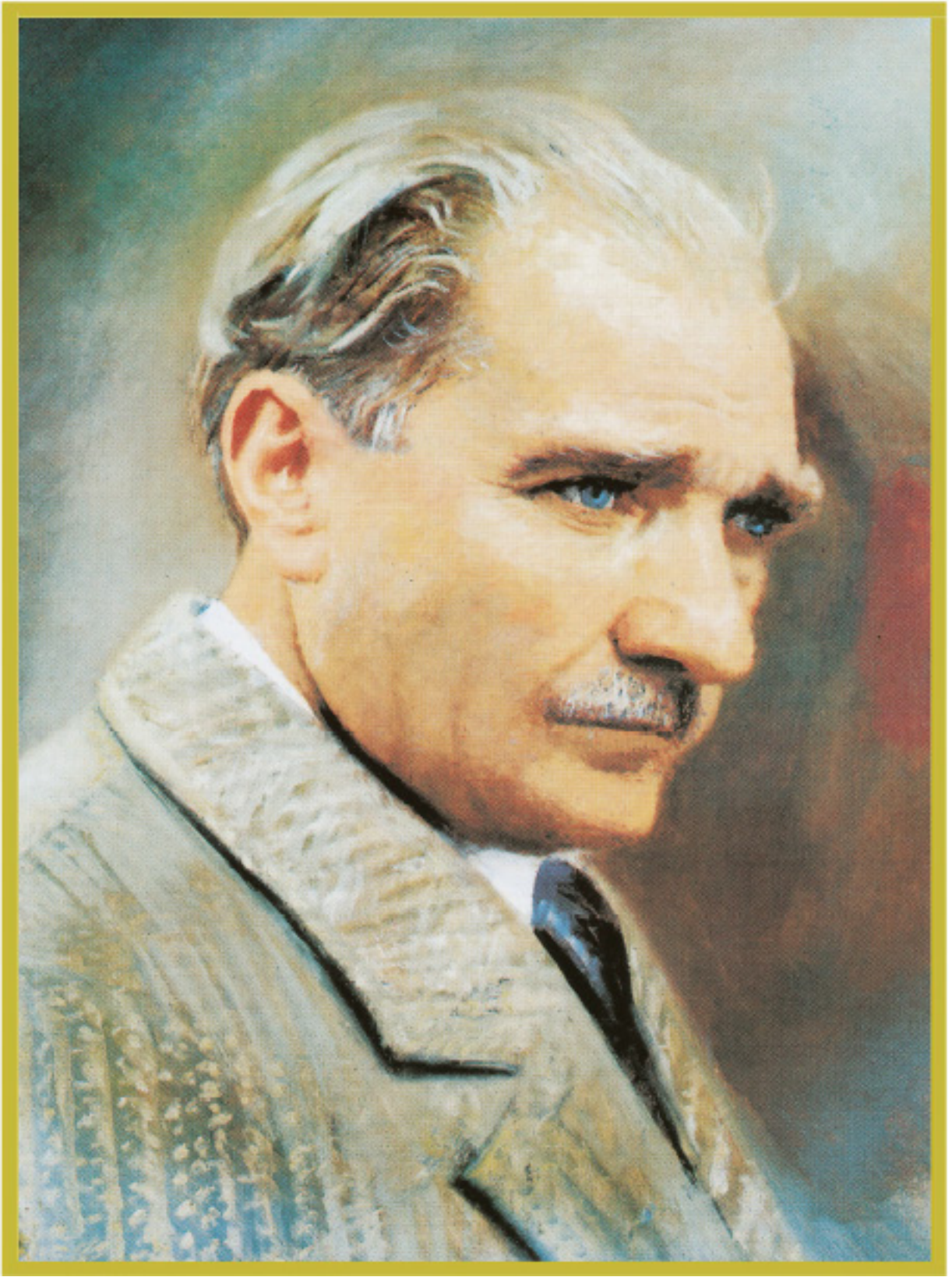
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	8
Anı	10
Açık Uçlu Sorular - Anı	11
Çoktan Seçmeli Sorular - Anı	12
Cümle Çeşitleri	13
Açık Uçlu Sorular - Cümle Çeşitleri	14
Çoktan Seçmeli Sorular - Cümle Çeşitleri	15
Cevap Anahtarı	16

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardimci.kaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

Neler Öğreneceğiz?

Anı

Cümle Çeşitleri

Dersler Cepte'nin "Konu Özeti" bölümünde anı ve cümle çeşitleri konularını öğreneceğiz. "Kritik Bilgi, Hatırlayalım, Biliyor Musunuz?" bölümlerinden yola çıkarak bu bilgileri daha kalıcı hâle getireceğiz. Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla da bilgilerimizi pekiştireceğiz. "Dersi İzleyelim" bölümünde ise konu ile ilgili ders anlatım videolarına ulaşabilirsiniz.

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI
10. SINIF	GİRİŞ	TÜRKÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	SÖZCÜK TÜRLERİ - FİİLİMSİLER	3	-	1	-	-	4
	ŞİİR	SÖZCÜK TÜRLERİ - İSİM TAMLAMALARI	-	-	1	-	-	1
	DESTAN / EFSANE	SÖZCÜK TÜRLERİ - SIFAT TAMLAMALARI	-	-	1	-	-	1
	ROMAN TİYATRO ANI HABER METNİ GEZİ YAZISI	CÜMLE ÇEŞİTLERİ	-	-	-	-	-	-
	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR DESTAN / EFSANE ROMAN TİYATRO HABER METNİ GEZİ YAZISI	YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	10
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	10
								26

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI
10. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYATIN TARİH VE DİN İLE İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYATIN TARİHİ DÖNEMLERİ	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	HALK HİKÂYESİ	1	-	-	-	-	1
		MESNEVİ	1	1	1	-	1	4
		TANZİMAT DÖNEMİ HİKÂYESİ	-	-	-	-	-	-
		MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ HİKÂYESİ	-	-	-	-	-	-
	ŞİİR	İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK ŞİİRİ	-	-	-	-	-	-
		GEÇİŞ DÖNEMİ ESERLERİ	-	-	1	-	-	1
		HALK ŞİİRİ	-	-	1	1	-	2
		DİVAN ŞİİRİ	4	3	3	4	4	18
	DESTAN / EFSANE	DESTAN	-	1	1	-	1	3
		EFSAANE	-	-	-	-	-	-
	ROMAN	DÜNYA EDEBİYATINDA ROMAN	-	-	-	-	-	-
		TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	-	1	2	-	4
		SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	-	-	1	-	2
		MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	2	-	-	1	4
	TİYATRO	GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU	-	1	-	1	1	3
		TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK TİYATROSU	1	2	-	-	1	4
	ANI	SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NDE ANI	-	-	-	-	1	1
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ANI	-	-	-	-	-	-
	HABER METNİ	HABER METNİ	-	-	-	-	-	-
	GEZİ YAZISI	DİVAN EDEBİYATINDA GEZİ YAZISI	-	-	-	-	-	-
		CUMHURİYET DÖNEMİ EDEBİYATINDA GEZİ YAZISI	-	-	-	-	-	-
								46

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

ANI (HATIRA)

- Kişinin başından geçen ya da yaşadığı dönemde tanık olduğu olayları üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra kendi bakış açısına göre yazdığı yazılara anı denir.
- Anılar; yaşananların ve tanık olunan olayları sonraki kuşaklara aktarma, geçmişin unutulmasının önüne geçme, toplumun geçmişine ışık tutma, kişinin kendisi ve yaşamının bilinme isteği gibi birçok farklı nedenle kaleme alınabilir.
- Anılar, sanatsal değil öğretici metinlerdendir çünkü anıların en temel amacı yaşanmış olayları gerçekliğe bağlı kalarak anlatma isteğidir. Bu yüzden anılarda anlaşılır ve yalın bir dil kullanılır.
- Yaşanan olayların üzerinden uzun bir zaman geçmesi, bazı olayların unutulmasına ya da eksik ve yanlış hatırlanmasına sebep olabilir.
- Bir anı yazarı; anlattığı döneme ait gazetelerden, dergilerden, fotoğraflardan, mektuplardan ve belgelerden yararlanabilir.
- Türk edebiyatında anı türünün ilk örneği Babür İmparatoru Babür Şah'ın yazdığı *Babürnâme* adlı eserdir. Modern anlamda anı türü, Türk edebiyatında Tanzimat'tan sonra görülür. Bu türün edebiyatımızdaki asıl gelişimi ise Servetifünun Dönemi'nde gerçekleşmiştir.

Servetifünun Dönemi'nde Anı

- Anı türünün Batılı anlamda ilk örnekleri Servetifünun Dönemi'nde verilmiştir.
- Servetifünun nesrinin en önemli yazarı olan Halit Ziya Uşaklıgil, anı türündeki eserlerini dokuz ciltte toplar: *Kırk Yıl* adlı beş ciltlik anı kitabında, hayatının ilk kırk yılını anlatır. *Saray ve Ötesi* adlı anıları ise üç ciltten oluşur ve saraydaki görevi sırasında tanık olduğu olaylara yer verir. *Bir Acı Hikâye*'de ise oğlunun ölümünün ardından duyduğu acıları anlatmıştır.
- Servetifünun edebiyatında anı türünde eser veren isimlerden biri diğeri Mehmet Rauf'tur. Dergi ve gazetelerde kalan anı türündeki eserleri *Edebî Hatıralar* adıyla ölümünden çok sonra yayımlanmıştır.
- Bu dönemin anı türünde eser veren yazarlardan biri de Servetifünun dergisinin sahibi Ahmet İhsan Tokgöz'dür. İki ciltten oluşan *Matbuat Hatıralarım* adlı bir anı kitabı vardır.
- Servetifünuncular içinde hatıra türünde eser veren diğeri sanatçı da Hüseyin Cahit Yalçın'dır. Yazarın anıları, *Edebî Hatıralar* ve *Siyasal Anılar* adlarıyla yayımlanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde Anı

- Tanzimat sonrası dönemde ilk örnekleri görülmeye başlayan anı türü, Cumhuriyet sonrasında giderek artan bir yaygınlık ve zenginlik kazanır.
- Bu dönemde yayımlanan anılarda, İstiklal Harbi ve Atatürk ile ilgili anıların yanında dönemin siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatında önemli yeri bulunan birçok olay ve kişilere dair pek çok konu işlenmiştir. Bunlar dışında sanatçıların kültür, sanat ve edebiyat alanındaki olaylar, kişiler ve eserlere dair fikirleri içeren anılar da önemli bir yer tutar.
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Vatan Yolunda* adlı hatıralarında Mondros Mütarekesi'nden İzmir'in kurtuluşuna kadarki zaman dilimini anlatır. *Anamın Kitabı* adlı anılarında ise çocukluk yıllarında yaşadıklarını ele alır. *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları* adlı eserine gençlik dönemini ve edebiyata olan ilgisinin nasıl doğup geliştiğini gözler önüne serer. *Zoraki Diplomat* adlı anılarında ise gönülsüz bir biçimde sürdürdüğü diplomatik günlerinden söz eder.

- Halide Edip Adıvar, çocukluk günlerinden 1918'e kadarki anılarını *Mor Salkımlı Ev* başlığıyla kaleme alır. *Türk'ün Ateşle İmtihanı* adlı anılarında ise Kurtuluş Savaşı sırasında yaşadıklarını ve tanıklıklarını canlı ve etkileyici bir biçimde ortaya koyar.
- Yahya Kemal Beyatlı; *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hatıralarım* adlı anılarında yaşadığı dönemin sosyal ve siyasi meselelerine yer verir. *Siyasî ve Edebî Portreler* adlı anılarında ise döneminin siyasi ve edebî kişiliklerini gözler önüne serer.
- Refik Halit Karay, *Üç Nesil Üç Hayat* adlı anılarında Abdülaziz, II. Abdülhamit ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki İstanbul'u ve sosyal unsurları ile ele alır.
- Abdülhak Şinasi Hisar; *Geçmiş Zaman Köşkleri, Geçmiş Zaman Fıkraları, Boğaziçi Yalıları, Boğaziçi Mehtapları* adlı anılarında, 19. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyıla uzanan bir süreçte İstanbul'u, geçmiş zamanın renkli insanlarını anlatır.
- Yusuf Ziya Ortaç, *Bizim Yokuş* adlı anılarında, bir zamanlar yayıncılığın ve gazeteciliğin merkezi olan Babiâli'yi ve gazetecilik yıllarını ele alır. *Portreler*'de ise dönemin önemli edebiyatçılarıyla ilgili düşüncelerini ve kendi üzerinde bıraktığı izlenimleri kaleme almıştır.
- Falih Rıfkı Atay; *Atatürk'ün Bana Anlattıkları, Çankaya ve Atatürk'ün Hatıraları* adlı anıları Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsiyeti etrafında oluşan anılardandır. *Çankaya*, Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadarki hayatını kapsayan bir eserdir.
- Halikarnas Balıkcısı adıyla tanınan Cevat Şakir Kabaağaçlı, Bodrum'a sürgün edilmesini ve orada geçirdiği yılları *Mavi Sürgün* adıyla yayımlamıştır.
- Şevket Süreyya Aydemir, *Suyu Arayan Adam* isimli anılarında; hem kendi yaşamını, yakın çevresini hem Türk toplumunun yaşadığı önemli değişim ve dönüşümleri kaleme almıştır.
- Halide Nusret Zorlutuna, *Bir Devrin Romanı* adlı anılarında, hayatının ilk otuz otuz beş yıllık dönemine ait yaşadıkları ve gözlemlediklerini yansıtmıştır. *Benim Küçük Dostlarım* adlı anılarında ise öğretmenlik anılarına yer vermiştir.

Biliyor musunuz?

Anı türünün günlükten en önemli farkı, yaşanan olayların üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra ele alır. Günlükte ise yaşananlar günü gününe aktarılır.

Dersi İzleyelim

Servetifünun Dönemi

Türk Edebiyatı'nda Anı

Cumhuriyet Dönemi

Türk Edebiyatı'nda Anı

1. Anı türünün belirgin özelliklerini yazınız.

---

2. Türk edebiyatında anı türünde yazılmış ilk eser hangisidir, eser hakkında bilgi veriniz.

---

3. Aşağıda anı türünde verilen eserlerin yazarlarını yazınız.

- *Kırk Yıl* :
- *Mor Salkımlı Ev* :
- *Zeytindağı* :
- *Defter-i Âmâl* :
- *Ömer'in Çocukluğu* :

1. Aşağıdakilerden hangisi anı türünün özelliklerinden değildir?

- A) Tarihî gerçeklerin anlaşılmasına yardımcı olur.
- B) Bilim, sanat, spor ve politika gibi alanlarda ünlü olan insanların yaşamları anlatılır.
- C) Yazarın anlık görüşlerini ve ruhsal yapısını anlatır.
- D) Yaşanmakta olan değil, yaşanmış olaylar anlatılır.
- E) İnsanların zihninde iz bırakan olaylar anlatılır.

2. Mektepte sınıf arkadaşlarımla arasında, İzmirli bir efendi var idi. Bu efendi İzmir'de iken, Hâlit Ziya'nın derslerinde bulunmuş idi. Genç üstat hakkında malumat almağa başladığım arkadaşım, eski hocası için gösterdiğim meftuniyeti görünce kendinde bulunan eski Hizmet gazetesi nüshalarını bana hediye etti ki, Hâlit Ziya Bey'in o zamana kadar yazdığı ve henüz kitap şeklinde neşredilmemiş eserlerinin hepsi de bunlarda tefrika edilmiş idi: *Bu Muydu?*, *Heyhat*, *Ferdi ve Şürekası*, *Bir Ölünün Defteri*.. Billa-mübalağa söylüyorum: Bu eserleri okurken duyduğum neşe ve hummayı, ömrümde başka hiçbir şeyde hissetmedim. Bu, bir galeyan, bir humma, bir hastalık oldu. Okurken bazı yerlerde, bazı tasvirlerde, bazı terkiplerde birden haykırmak ihtiyacı ile boğuluyordum.

Yukarıdaki metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Günlük
- B) Deneme
- C) Hatıra
- D) Biyografi
- E) Mektup

3. Kimi alır gider gençlik yönüne,
Kimi düşün kimi bayram gününe.
Dizilirler gözlerimin önüne,
Uzak yakın, benzi soluk anılar.

Halil Soyuer

Yukarıdaki şiirde anı türünün hangi özelliği ağır basmaktadır?

- A) Olayların bir sıra gözetilerek anlatılması
- B) Gerçek olay ve kişilerin söz konusu olması
- C) Yaşanmışlıklar karşısındaki duyguların paylaşılması
- D) Gözlemlerin başkalarıyla paylaşılması
- E) Nesnel bir anlatım tutumu sergilenmesi

4. Muallim Naci anı türündeki bu eserinde eski İstanbul semtlerini, burada yaşayan insanları ve okuduğu mektepte yaşananları anlatır. Çocukluk yıllarının önemli bir yer tuttuğu bu eserde Muallim Naci; aile yapısını, komşuluk ilişkilerini ve esnafları bir çocuğun anıları içinde anlatır.

Yukarıda tanıtılan eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Falaka*
- B) *Saray ve Ötesi*
- C) *Şöyle Böyle*
- D) *Ömer'in Çocukluğu*
- E) *Yazmış Bulundum*

5. Aşağıdakilerden hangisi anı türünde bir eser değildir?

- A) Ziya Paşa-*Defter-i Âmâl*
- B) Yusuf Ziya Ortaç-*Şeker Osman*
- C) Namık Kemal-*Magosa Hatıraları*
- D) Ahmet Rasim-*Gecelerim*
- E) Halit Ziya Uşaklıgil-*Kırk Yıl*

6. Aşağıdakilerden hangisinde Halide Edip Adıvar'ın "anı" türündeki eserleri bir arada verilmiştir?

- A) *Dağa Çıkan Kurt*, *Harap Mabedler*
- B) *Kubbede Kalan Hoş Sada*, *İzmir'den Bursa'ya*
- C) *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, *Mor Salkımlı Ev*
- D) *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye*
- E) *Sinekli Bakkal*, *Kubbede Kalan Hoş Sada*

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

Cümlelerde; yargı (yüklem) sayısına ve yan cümlecik olup olmamasına bakılır.
Cümleler yapısı yönüyle dörde ayrılır:

1. Basit Cümle
2. Birleşik Cümle
3. Sıralı Cümle
4. Bağlı Cümle

1. Basit Cümle: Tek yüklemi bulunan, tek bir yargı bildiren cümlelerdir.
Halide Edip'in, ilk dönem romanlarında güçlü kadın kahramanlar öne çıkar.

2. Birleşik Cümle: Yargı bildiren yüklem dışı yan cümlecikleri de bulunan cümledir.
Birleşik cümleler dörde ayrılır:

a. Girişik Birleşik Cümle: Yan cümlecikleri fiilimsi ile kurulan birleşik cümledir.
Uzaktan beyaz bir nokta gibi duran hastane, şehrin müjdecisidir.

b. Şartlı Birleşik Cümle: Yan cümlecikleri dilek-şart (-sa, -se) kipiyle kurulan birleşik cümledir. Dilek-şart kipinin oluşturduğu bölüm yan cümleciktir.

Akdeniz'de, her yerde başını kuzeye doğru çevirirsen koca dağları görürsün.

c. Ki'li Birleşik Cümle: Yan cümlecikleri temel cümlecığe "ki" bağlacıyla bağlanan birleşik cümledir.
Şimdi daha iyi anlıyorum ki o, hepimizden uzakta yaşamış.

d. İç İçe Birleşik Cümle: Yan cümlecikleri başka bir cümle tarafından oluşturulan birleşik cümledir. Bütün doğrudan anlatım cümleleri iç içe birleşik cümlelerdir.

Ada sakinleri, bize "Bu akşam misafirimiz olun." dediler.

3. Sıralı Cümle: Birden fazla yargının (yüklemin) birbirine virgül (,) ya da noktalı virgül (;) ile bağlanmasıyla oluşan cümledir.
Koltukta roman okuyan kadın okumayı bıraktı, pencereye yürüdü.

- **Bağımlı Sıralı Cümle:** Öge ortaklığı olan sıralı cümledir.

Annem Üsküp'ü bütün kalbiyle seviyordu, hayatı boyunca da özledi.

- **Bağımsız Sıralı Cümle:** Öge ortaklığı olmayan sıralı cümledir.

Savaş birdenbire bitmişti; hepimiz, kısa bir süre sonra evlerimize dönecektik.

4. Bağlı Cümle: Birden fazla cümlelerin birbirine bağlaçla bağlandığı cümledir. Sıralı cümledeki virgül ya da noktalı virgül yerine bağlaç getirilmesiyle elde edilir.

Bahçenin ortasında durdu çünkü karanlığın içinden bir kadın sesi geliyordu.

1. Aşağıdaki cümleleri yapısına göre inceleyiniz.

Cümleler	Basit Cümle	Birleşik Cümle	Sıralı Cümle	Bağlı Cümle
Güneşin batmasına bir saat kala yaya seyahat eden bir adam, Digne'ye giriyordu.				
Aşınmış ve solmuş mavi bez pantolonunun dizleri delinmiş, sırtında yepyeni bir asker çantası taşıyor, elinde budaklı bir baston tutuyordu.				
Kapıyı iterek girdi içeri fakat daha fazla ilerlemeden eşikte durdu.				
Kahvedeki bütün köylüler, kapının önündeki adama sakın ve rahat bakıyordu.				
Doktorun gözlerinden, tavrından ameliyatın mutlaka iki gün sonra yapılacağını anlıyorum.				
Birkaç kadın evlerin önünde duruyordu, önlerinden ağır ağır geçen arabaya merakla baktılar.				
Coşkun bir sevinç içinde "Yarabbi, şükürler olsun, bana bu mutlu günü de gösterdin." dedi.				
Bu kasabada, bu adamdan daha sefil görünüşlü birini görmek hemen hemen imkânsızdı.				
Sofranın kurulduğunu ve kız kardeşinin kendisini beklediğini düşünerek kitabını kapattı, yemek odasına girdi.				
Deri kasketi, güneş ve rüzgârlardan yanık yüzünün bir kısmını örtüyordu.				
Yazın en sıcak günlerinde herkes ovoidan yaylalara kaçır, dedi.				
Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikâyeyi izlemeye uğraşır ve sonunda yorulup minderin üzerinde derin bir uykuya daldım.				
Büyük bir sarsıntı, güvertenin üstünü bir anda allak bullak etmişti.				
Babasının emeklisi olmasa gazın, tuzun, çayın, şekerin parası nereden çıkacaktı?				
Genç delikanlı, bütün gece, yağmurun altında çaresizce köşkün ışıklarını bekledi.				

1. (I) Bizim kuvvetlerimizle Kocaeli taraflarından gelen kıtalar Dikmen sırtlarında son çarpışmalarını yapacaklardı. (II) Atatürk'ü adım adım takip ediyordum. (III) Olanca varlığını, nihayet bir oyun olan manevraya vermişti. (IV) Siperlere girip çıkıyor, soruyor, meraklanıyor, anlatıyordu. (V) Hiç unutmam.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, içinde isim tamlaması bulunan birleşik bir cümledir.
B) II. cümle, yüklemi birleşik fiil olan basit bir cümledir.
C) III. cümle, içinde sıfat tamlaması bulunan olumlu bir cümledir.
D) IV. cümle, yapı bakımından sıralı bir cümledir.
E) V. cümle, yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş olumsuz bir cümledir.

2. "Bir müsvedde yazacağı zaman kâğıdı dizinin üzerine dayar, kalem eline alır, bir hâfız gibi sallanır dururdu." **cümlesinin özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

- A) Olumlu, kurallı, isim, birleşik
B) Olumlu, kurallı, isim, bağlı
C) Olumlu, kurallı, fiil, basit
D) Olumlu, kurallı, fiil, sıralı
E) Olumlu, devrik, fiil, birleşik

3. Anılarda anlatılanlar doğrudan doğruya tarih midir ( ) Anı yazarları bir tarihçi duruşuyla mı yaklaşırlar gördüklerine ( ) yaşadıklarına ( ) Bu sorulara verilecek cevap geçmişin, birinci kişinin ağzından kişisel yargılar ve yorumlarla verildiği şeklinde olacaktır ( )

Dr. Serdar Odacı, Türk Dili'nin Sayfalarında Anılar

Bu parçada ayraçlarla ( ) belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (?) (,) (...) (.)
B) (?) (,) (?) (.)
C) (;) (,) (?) (.)
D) (?) (,) (?) (...)
E) (,) (,) (,) (!)

4. Öğrencilerimizle Türk Dil Kurumunu(I) ziyaret etmek için Ankara'ya(II) gidecektik. Erkenden kalkıp hava alanına(III) ulaştık. Uçağımız Esenboğa'ya indi. Kızılay Meydanı'na(IV) doğru yola çıktık. Rahat bir yolculuktan sonra Ulus'taki(V) otelimize ulaştık.

Numaralandırılmış yer adlarının hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I
B) II
C) III
D) IV
E) V

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**

- A) Sabaha karşı Zincirli Han'a yaklaşıştık.
B) Birisi Kayserili, diğeri Konyalı olduğunu söyledi.
C) Hancı hiçbir cevap veremedi baktı yüzüme.
D) Nihayet bu anda aradığım herşeyi bulmuştum.
E) Ağustosun kızgın güneşinin altında dünyanın merkezindeydim sanki.

6. Bildiğim en büyük kapalı çarşılardan birisi bu şehirde. Burada unutulmaya yüz tutmuş önemli mesleklerin de icrası yapılıyor (I) bakırcılık, oymacılık ve semercilik. Daha sayayım mı (II) Külekçilik, köşkerlik, kalaycılık, keçecilik, telkarilik (III) Yöresel ve organik gıdalar: tarhana, cevizli sucuk, pul biber (IV) Daha neler neler!.. 22 ayar altın işlemeciliğinin en önemli merkezi de bu şehir (V)

Yukarıdaki metinde numaralandırılmış yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (.) (?) (?) (.) (?)
B) (:) (!) (?) (;) (.)
C) (;) (:) (?) (?) (.)
D) (:) (;) (.) (?) (!)
E) (:) (?) (.) (...) (.)

Açık Uçlu Sorular - Anı

- Cevap:** Üzerinden uzun bir zaman geçmiş ve yaşanmış olayları ele alır. Tanınmış, bilim, sanat ve politika insanlarının yaşamlarını çalışma ve araştırmalarını anlatır. Kişinin belleğinde iz bırakan olay ve olguları anlatır. Tarihsel bir tanıklığa dayandığı için tarih alanına yardımcı olur. Yazarın unutulmasını istemediği gerçekleri kalıcı kılar. Geçmiş, birinci kişinin ağzından kişisel yargılar ve yorumlarla verilir.
- Cevap:** 16. yüzyılda yazılan *Babürnâme*, Türk edebiyatında bu türün ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Babürlü Devleti'nin kurucusu Babür'ün ait olan eserde, herhangi bir önsöz veya bir giriş kısmı olmaksızın Bâbü'rün on iki yaşında Fergana tahtına çıkışı ile başlayıp ölümünden bir yıl öncesine kadar olan zaman içindeki hayat macerası anlatılmaktadır.
- Cevap:**
  - *Kırk Yıl* : Halit Ziya Uşaklıgil
  - *Mor Salkımlı Ev* : Halide Edip Adivar
  - *Zeytindağı* : Falih Rıfkı Atay
  - *Defter-i Âmâl* : Ziyâ Paşa
  - *Ömer'in Çocukluğu* : Muallim Nâci

Açık Uçlu Sorular - Cümle Çeşitleri

1. Cevap:

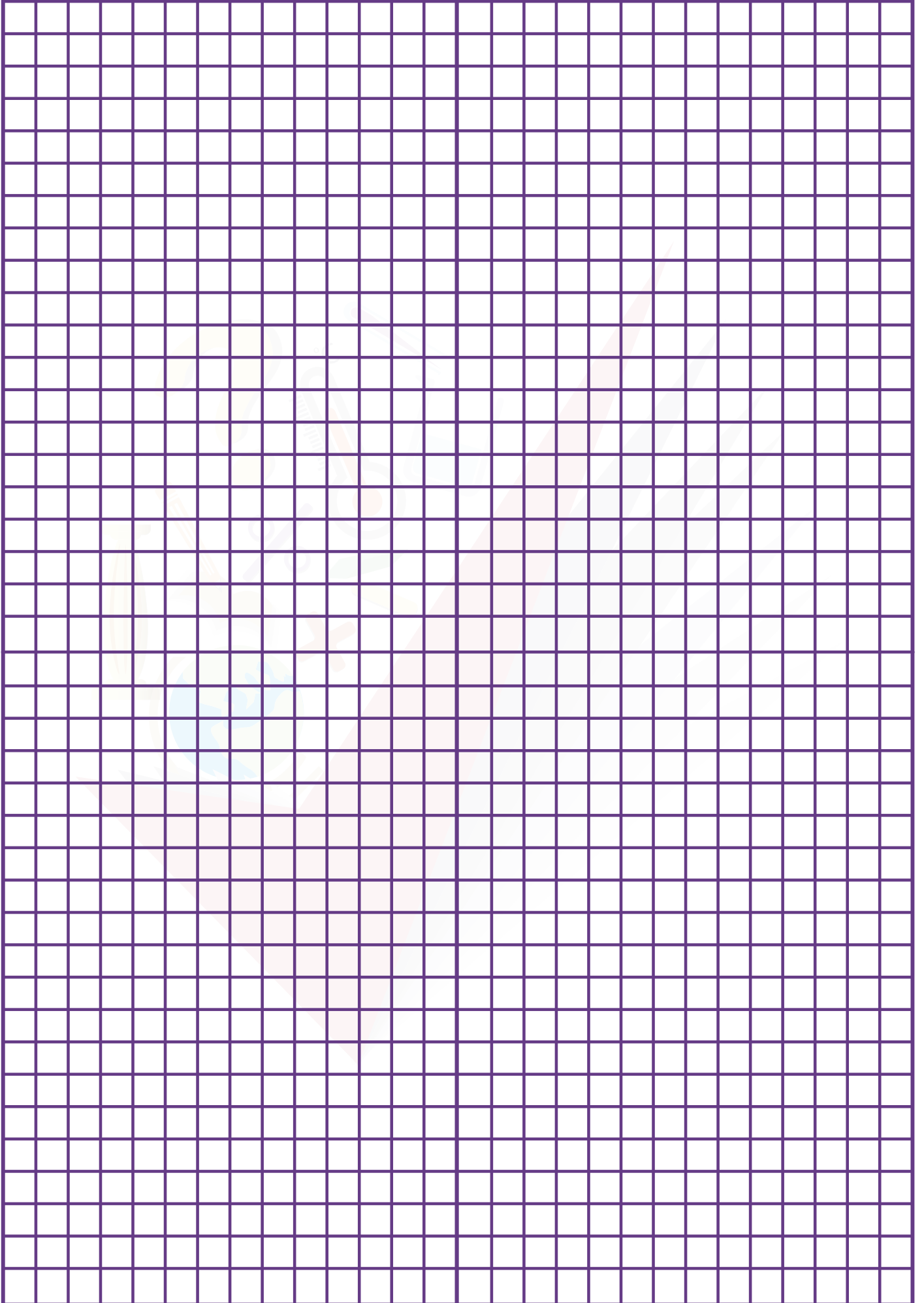
Cümleler	Basit Cümle	Birleşik Cümle	Sıralı Cümle	Bağlı Cümle
Güneşin batmasına bir saat kala yaya seyahat eden bir adam, Digne'ye giriyordu.		X		
Aşınmış ve solmuş mavi bez pantolonunun dizleri delinmiş, sırtında yepyeni bir asker çantası taşıyor, elinde budaklı bir baston tutuyordu.			X	
Kapıyı iterek girdi içeri fakat daha fazla ilerlemeden eşikte durdu.				X
Kahvedeki bütün köylüler, kapının önündeki adama sakın ve rahat bakıyordu.	X			
Doktorun gözlerinden, tavrından ameliyatın mutlaka iki gün sonra yapılacağını anlıyorum.		X		
Birkaç kadın evlerin önünde duruyordu, önlerinden ağır ağır geçen arabaya merakla baktılar.			X	
Coşkun bir sevinç içinde "Yarabbi, şükürler olsun, bana bu mutlu günü de gösterdin." dedi.		X		
Bu kasabada, bu adamdan daha sefil görünüşlü birini görmek hemen hemen imkânsızdı.		X		
Sofranın kurulduğunu ve kız kardeşinin kendisini beklediğini düşünerek kitabını kapattı, yemek odasına girdi.			X	
Deri kasketi, güneş ve rüzgârlardan yanık yüzünün bir kısmını örtüyordu.	X			
Yazın en sıcak günlerinde herkes ovadan yaylalara kaçır, dedi.		X		
Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikâyeyi izlemeye uğraşır ve sonunda yorulup minderin üzerinde derin bir uykuya daldım.				X
Büyük bir sarsıntı, güvertenin üstünü bir anda allak bullak etmişti.	X			
Babasının emekli olmasa gazın, tuzun, çayın, şekerin parası nereden çıkacaktı?		X		
Genç delikanlı, bütün gece, yağmurun altında çaresizce köşkün ışıklarını bekledi.	X			

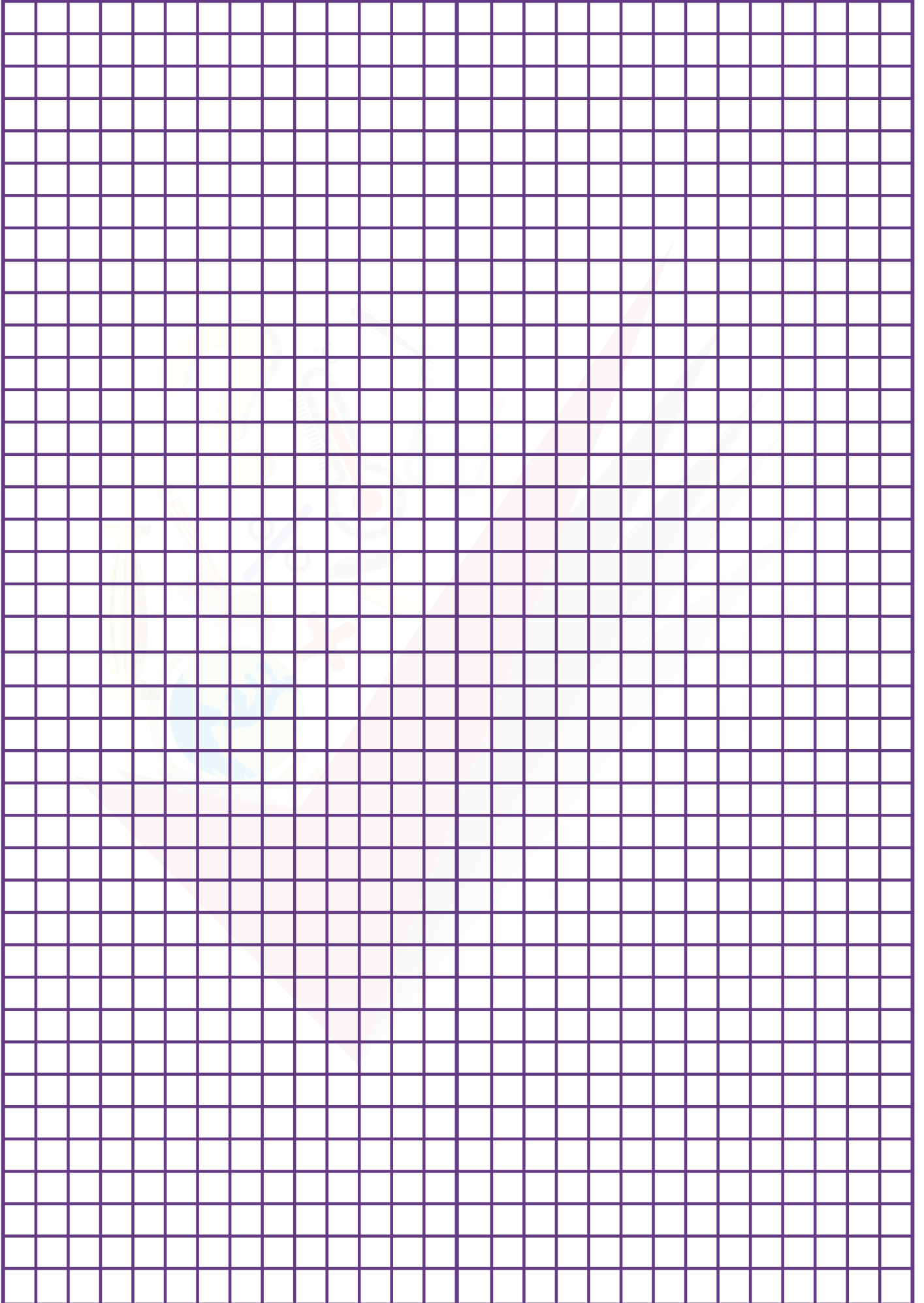
Çoktan Seçmeli Sorular - Anı

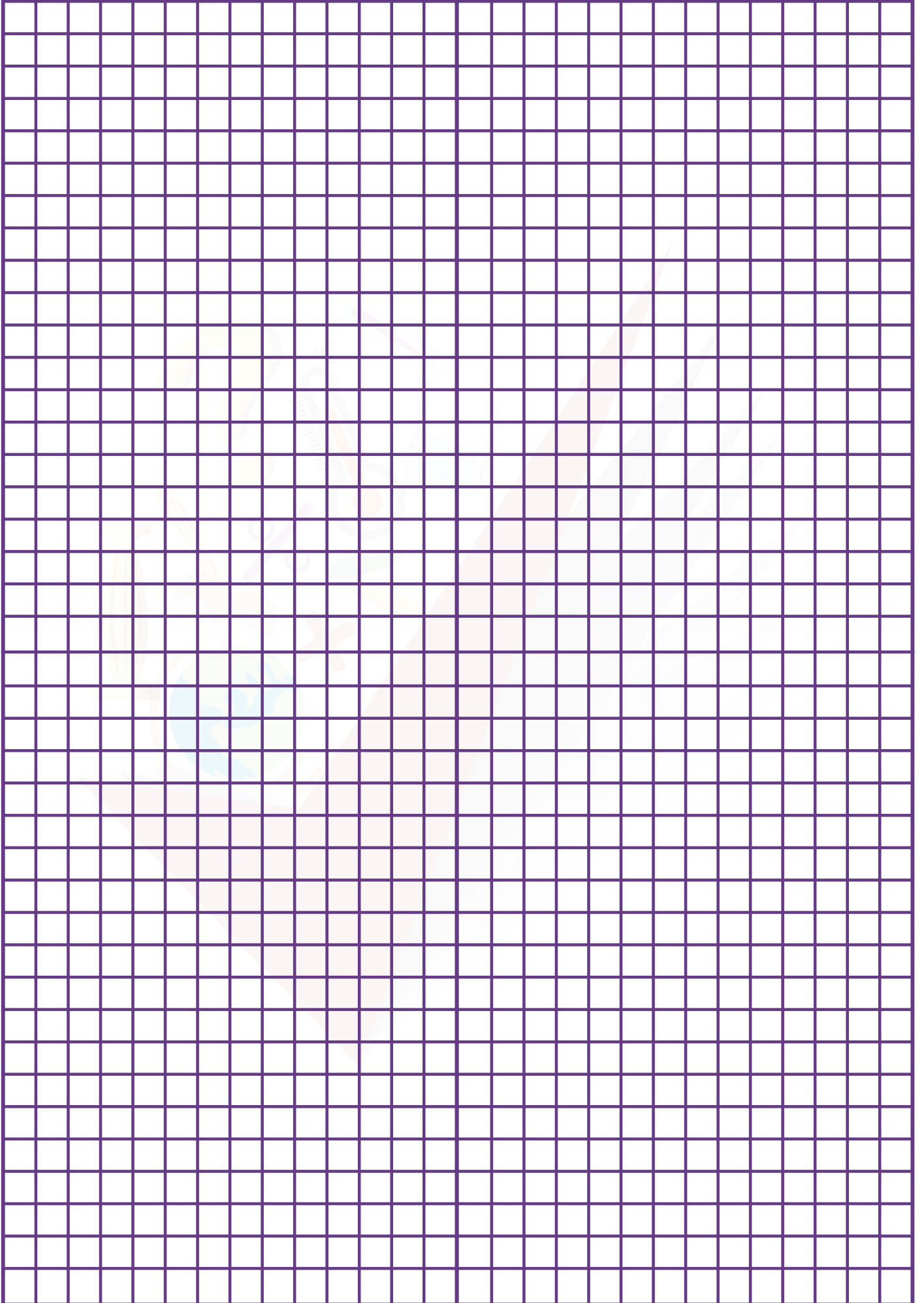
1 - C	2 - C	3 - C	4 - D	5 - B	6 - C

Çoktan Seçmeli Sorular - Cümle Çeşitleri

1 - E	2 - D	3 - B	4 - C	5 - D	6 - E

Konu Özeti

Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

Açık Uçlu Sorular

Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

Çoktan Seçmeli Sorular

Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

Neler Öğreneceğiz?

Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

Hatırlayalım

Konuyla ilgili önceki bilgiler

Araştırma

Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler

Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

Kritik Bilgi

Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

Bir Örnek de Sen Ver

Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

Biliyor musunuz?

Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

Filozof Der ki

Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

Felsefe Sözlüğü

Felsefe ile ilgili kavramlar

Haritada Bulalım

Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

Dersi İzleyelim

Konuyla ilgili konu anlatım videoları

Dikkat!

Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler